

VIZEINKRŐL

EGY VÉN VÍZMÉRNÖK ÉLETRAJZI ELMÉLKEDÉSE
VIZEINK MENNYISÉGI, MINŐSÉGI, ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOTÁRÓL
ÉS A LEHETSÉGES MENEKÜLÉSI UTAKRÓL

A Jövőépítés a vízgazdálkodásban című sorozat eddigi kötetei:

Szigyártó Zoltán: *Válogatás Szigyártó Zoltán kutatási eredményeiből – 65 év a hazai vizek szolgálatában* (Budapest, OVE, 2017)

Somlyódy László: *Felszíni vizek minősége. Modellezés és szabályozás* (Budapest, Typotex Kiadó, 2018)

Ijjas István: *Integrált vízgazdálkodás. A hidroinformatika születése – európai és globális integráció* (Budapest, Typotex Kiadó, 2019)

Kozák Miklós: *A vízgazdálkodási nagyműtárgyak mint a nemzetgazdaság fejlesztésének eszközei. A vízügyi szakma és tudomány fejlesztéséért, védelméért és a szakmaiatlanság ellen. Szemelvények Kozák Miklós életművéből* (Budapest, Typotex Kiadó, 2020)

Jolánkai Géza

VIZEINKRŐL

EGY VÉN VÍZMÉRNÖK ÉLETRAJZI ELMÉLKEDÉSE
VIZEINK MENNYISÉGI, MINŐSÉGI, ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOTÁRÓL
ÉS A LEHETSÉGES MENEKÜLÉSI UTAKRÓL

TYPOTEX

A könyv az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) Vízügyi Tudományos Tanácsának kezdeményezésére, az OVF támogatásával készült a *Jövőépítés a vízgazdálkodásban* című, a hazai vízgazdálkodás kiemelkedő tudósainak életműveit bemutató sorozat részeként.

© Jolánkai Géza, Typotex, Budapest, 2021
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

Jövőépítés a vízgazdálkodásban

ISSN 2786-2879

ISBN 978 963 493 164 5

Szerkesztette

BAKONYI PÉTER, a Vízügyi Tudományos Tanács alelnöke,

IJJAS ISTVÁN, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem professor emeritusa.

Typotex Kiadó

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

Felelős szerkesztő: Laik Eszter

Műszaki szerkesztő: Pintér Zoltán

A borítót Tischler András készítette.

Készült a Multiszolg Bt. nyomdájában

Felelős vezető: Kajtor Bálint

TARTALOMJEGYZÉK

Ajánlás	7
<i>Előszó helyett</i>	9
1. fejezet	
1.1 Ahogyan elkezdődött	13
1.2 Egyéb ifjúkori emlékek és lépések a vízi foglalkozás irányába	26
1.3 Vízmérnök születik, de elég elfuserált módon (egyetemi évek)	41
1.4 A zöldfülű vízmérnök a mély vízbe kerül, és éppen Afrikában	57
1.5 Megkezdődik a fiatal mérnök hazai pályafutása, némi nehézségek árán	69
1.6 Amerikából jöttem, mesterségem címere: vízminőségi vizsgálatok és modellezés	86
2. fejezet	
2.1 Megint idehaza, szakmérnöki-egyetemi doktori és a mesés szép kutatóbázis	97
2.2 Balaton-kutatás és a tó állapotváltozásai	101
3. fejezet	
3.1 Mit is csináltunk még a VITUKI-ban az 1970-es években?	123
3.2 Nemzetközi tevékenységeink a korai időszakban	135
3.3 UNESCO-projektek. Mi is az ökoton, és mi az ökohidrológia?	145
4. fejezet	
<i>Nagy nemzetközi projektmunkák és fontosabb alkotások, a '90-es évek</i>	169

5. fejezet

<i>Tanítás a brüsszeli Vrije Egyetem IUPWARE kurzusán (1996–2006)</i>	195
---	-----

6. fejezet

<i>A szigetközi ökológiai és nemzeti rémtörténet a „papírtigrissel” és a Duna elterelésével Dunacsúnynál</i>	203
--	-----

7. fejezet

<i>Főállású pályafutásom utolsó munkái</i>	217
7.1 Az INCAMOD-ról, avagy a Zala-projektről	217
7.2 A Tisza River Project történetéből	223
7.3 A ClimateWater projektről	234

8. fejezet

<i>Végjáték: a VITUKI tönkretétele, kifosztása, lerombolása után</i>	241
--	-----

9. fejezet

<i>Jelenkori zárórészek (2016–2017)</i>	249
9.1 Az árvíz- és belvízhelyzetről, a legfontosabb teendőkről, menekülési útvonalakról	250
9.2 A mezőgazdasági vízellátás- és öntözésprogram	254
9.3 vízminőségvédelem, vízszennyezés	262
9.4 A vízgazdálkodási és vízi környezeti kutatási feladatokról	266
9.5 Vízjárta természeti kincseink védelmének programja	270

10. fejezet

<i>Zárózöngék</i>	277
-------------------	-----

11. fejezet

Jolánkai Géza publikációinak jegyzéke és a kötetben hivatkozott irodalom	287
--	-----

AJÁNLÁS

Kedves Olvasó!

Ön a Vízügyi Tudományos Tanács gondozásában és az Országos Vízügyi Főigazgatóság kiadásában megjelent *Jövőépítés a vízgazdálkodásban*-sorozat egy újabb kötetét tartja most a kezében.

Ez a kötet a korábbiaktól több szempontból is eltér. Eltér, mert a szerző már nincs közöttünk, pedig a sorozat elindításakor célkitűzés volt, hogy azok a kimagasló vízügyes szakemberek, akikkel ezeket az életműköteteket megíratjuk, még velünk dolgozzanak.

Jolánkai Géza e könyv lezárásának idején már közel két éve eltávozott, ám kimagasló és világszerte ismert kollégánk hátrahagyott egy teljes önéletrajzi írást, amelynek kiadhatóvá szerkesztését örömmel vállalta a Tudományos Tanács.

Ez a könyv eltér a sorozat többi kötetétől annyiban is, hogy az írás nem, illetve nemcsak nagyra becsült kollégánk szakmai életútjáról és szakmai sikereiről szól, nemcsak a sikeres életpálya szakmai küzdelmeit láttatja, hanem regényes, történetmesélő, sztorizó formában Géza világlátását, magánvéleményét, személyes élményeit is közreadja.

A *Jövőépítés a vízgazdálkodásban*-sorozat Jolánkai Géza életét bemutató darabja épp e személyes hangvétel és az ebből következő sajátos látásmód miatt nem tükrözi mindenben a Vízügyi Tudományos Tanács véleményét, annak több megjegyzésével vagy helyzetelemzésével is vitatkozni tudnánk, vagy itt-ott annak kiegészítésére kényszerülnénk, de ezt nem tettük meg, a szerző halála miatt nem is tehettük meg. Tiszteletben tartottuk, hogy Géza abból a szemszögből írt az őt körülvevő vízgazdálkodási történetekről, ahogyan azt ő látta, és annak alapján, amely közegből információit szerezhetette. Vagyis úgy mutatta be a vízgazdálkodás világát, ahonnan és

amilyennek számára az látszott. Annyit azonban megtettünk, hogy a helyenként vitatható „stílust” közreadhatóvá szelídítettük.

A könyv ironikus hangvétellel, olvasmányosan mutatja be a vízmérnök sokszínű életét, és alkalmas arra, hogy sok fiatal számára kedvet csináljon e szakma hivatás-szerű gyakorlásához. Azt is láttatva, milyen sok kaland, érdekes találkozás, fordulat társulhat a vízmérnöki hivatás gyakorlásához.

Dr. Váradi József

ELŐSZÓ HELYETT

Már vagy két éve izgat-noszogat a gondolat, hogy kéne írni egy vizeinkről szóló szakkönyvet, de egy kicsit másképp, olvasmányosítva, könnyedebbre hangolva, hogy el lehessen adni (ha nem is pénzért, de szélesebb olvasói körben, mint egy szűk szakkönyvet). Bármilyen rossz fényt vet is rám ez az ügy, bevallom, nem olyan szakkönyvet akarok írni, ami nevemet öregbíti (mert nagyképűségemben, azt hiszem, ilyet írtam eleget), hanem olyat, ami szórakoztató, ötletes, kicsit szakmai, kicsit csak úgy sztorizó, és még esetleg némi obulust is lehetne vele szerezni. Itt az első sztori-lehetőség „obulus” ügyben: szeretett néhai főnököm ezzel az ókori pénzzel ösztökölt minket nagyobb szorgalomra; azaz, ha jobban dolgozunk, némi obulus is jár majd érte. Tehát én is ilyesmivel ösztökélem magamat, és évek óta próbálok összeszedni egy csapatot egy igazán jó víztudományi szakkönyvhöz. Eközben azonban rá kellett jönnöm: nem lehet véletlen, hogy eddig ilyet senki nem írt. Csak résztudományokról szólnak szakkönyvek (hidrológia, hidraulika, árvíz, belvíz, vízminőség...). Hoppá! – álljunk csak meg egy percre, gondoltam, tulajdonképpen én nem tudok igazán jó vízminőségi szakkönyvről, és még a vízminőségi résztudományokról is kevés a nemzetközi szinten jó könyv. Abba is hagyom, mert napestig lehetne elmélkedni, milyen lenne egy tökéletesen jó vizes szakkönyv, és miért nincs.

Folytassuk tehát onnan, hogy ez a „vizes könyv”, ami itt írni kezd, reményeim szerint sok volt és jelenlegi vízszakmai kollégám közreműködésével (reményeim nem váltak be, de benne hagyom a mondatot), nem céloz meg egyetlenegy sem a víztudományok közül, és nem is akar majd komoly szakkönyvnek látszani, viszont minden víztudományi területre bekukkantunk. Inkább csak ötletszerűen válogatva fogok a vizekről írni – önéletrajzi elemekkel is zsúfoltan –, kiemelve, hangsúlyozva vizeink létünket meghatározó tulajdonságait. Itt már megint meg kell állnom, mert

elárultam magamat: leginkább a víz és az élet kapcsolatáról szól majd ez a könyv, de reményeim szerint kicsit másképp, mint amit írni szoktak.

Semmiképpen sem kezdem azzal, hogy testünk hány százaléka víz, és mennyire kevés az összes vízből az ivásra alkalmas édesvíz, és ez a kevéske is egyre kevesebb, ahogyan fogynak a gleccserek, és exponenciálisan nő az emberiség száma. Minden jobb vizes és környezetes könyv ezekkel kezdődik, meg lehet nézni bennük, vagy akár a neten a Wikipédián. Persze ezekről is szólni fog a könyv, mert azon túl, hogy muszáj pillanatonként levegőt vennünk, életünk legfontosabb szükséglete a víz, méghozzá a tiszta, azaz „élő” víz, amelyből elegendő kellene álljon rendelkezésre minden vízhasználónak, azaz embernek, állatnak, növénynek – így együtt –, hangsúlyozottan beleértve a vízben élők világát, a vízi ökoszisztémát. Ilyen vízből azonban riasztóan egyre kevesebb van világszerte, tehát hamarosan a meglévő készletek igazságos elosztása is kulcskérdés lesz. Ezzel azonban nem foglalkozhatunk részletesen, mivel a jogászok és politikusok hatáskörébe tartozik. Talán egyszer megértik majd, amit átlagemberként mondunk és írunk arról, milyen döntéseket és határozatokat kellene hozniuk.

No, de vágjunk bele, mielőtt közismert bölcsességekkel sikerül megtöltenem és unalmassá tennem már az előszót is! Még annyit, hogy nemcsak saját hosszú „vizes életem” élményeiről és szakmai tapasztalatairól szól ez a könyv, hanem időnként mások tudásáról és tapasztalatairól, történeteiről is, és ilyen esetekben igyekszem betartani a szellemi tulajdon védelmének szabályait anélkül, hogy százoldalas irodalomjegyzéket csatolnék hozzá.

A szellemi tulajdont ugyanis lopják, főként, ha jó és jól használható. Éppen ezért – ellentétben legtöbb kollégámmal – én többnyire örülök, ha az enyémet lopják, és megtalálom egy vagy más ábrámat vagy ötletemet, összefüggéseimet (modelljeimet) más művekben. Persze jobban örülök, ha hivatkozással találok meg, és ebből van azért a több, de nem bánt túlzottan, ha nincs hivatkozás. Egyedül akkor haragszom (és sajnos ilyen is megesik), amikor egy egész művet hivatkozzák le egy önéletrajzban mint saját terméket olyanok, akik részt sem vettek annak születésében, azaz a munkacsoportban, amelyik a mű mögött állt – de ilyen esetről nem fogunk beszélni, mert szándékom szerint ez egy optimista kicsengésű könyv.

Ide kívánczik még az alcím egyfajta magyarázata, hogy könyvünk komolyabb színezetet kapjon vízszakmai szempontból is. Többen (bár elég kevesen) tudjuk, hogy merre vezet a kiút a vizeinket fenyegető, sokszor végzetesnek tűnő (vagy nem csak tűnő) veszélyekből. Nem kell azonban, sőt nem is szabad örülnöd, kedves Olvasó! A kiút ugyanis olyan nagyon drága, hogy pillanatnyilag nincsen olyan politikusa vagy bankárja (a kettő sokszor egy és ugyanaz, még ha mi nem is látjuk) és egyéb pénzmágnása a világnak, aki akár a felét – mit beszélek: tizedét – is rászánná a szükséges összegnek. És azt is be kell vallanom nagyon őszintén, hogy én jómagam is nagyon meg volnék hőkkenve, ha hirtelen mindazt az életszínvonal-kurtítást el kellene viselnem így vén koromban, ami egyenes következménye lesz (lenne?) vizeink

rendbetételének, megóvásának. Nem megyek bele most a részletekbe, csak majd kicsit később, és akkor is csak érintőlegesen, de ahhoz, hogy az ember az oly sokat emlegetett ökológiai lábnyomát vizeink léte számára is elfogadható nagyságúra kurtítsa, nagyon vissza kell(ene) fognia a pazarló energia- és egyéb készletek használatát; úgy kb. a két-háromszáz év előttire. No, de vidám könyvet ígértem, ezért reménykedjünk, hogy hátha feltaláljuk közben a szinte kimeríthetetlen energiaforrást, és akkor már a fele meg is volna a kiútnak. És hogy miért csak a fele – hát, itt egy újabb szakmai feladvány, kedves Olvasó!

1. FEJEZET

1.1 Ahogyan elkezdődött

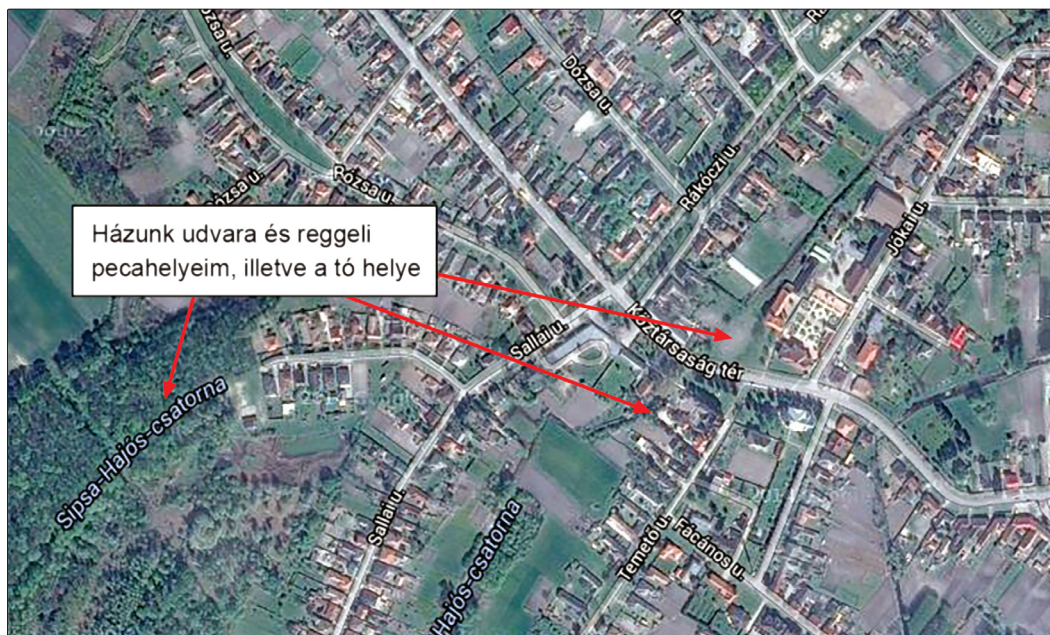
Elmélkedések a Duna–Tisza köze vizeinek múlt-, jelen- és jövőbeli állapotáról

Legelső boldogságos gyermekkori emlékeim is a vízhez kötődnek, konkrétan mocsarakhoz. Ez fontos, mert ha hinni lehet (?) a filozófusoknak és a pszichológusoknak, a gyermekkori élmények egy életre meghatározóak. És ebben az esetben higgyünk is nekik. Gyermekkorom idején ugyanis Hajós község, ahol nyaraimat töltöttem, megannyi felszíni vízzel rendelkező falucska volt. Neve is erre utal: nyilván attól „Hajós” a neve, hogy régen leginkább hajóval, csónakkal lehetett itt közlekedni, és tudni vélem, hogy az ösközség még egy Duna-ág partján volt. No, mire én ott gyerekeskedtem, legfeljebb apró csónakkal lehetett volna közlekedni, de ilyenre sem emlékszem, mert még a hivatásos halászok is a partról húzták a hálójukat. Pedig közvetlenül a falu központjában volt egy szép tó a templom, az érseki palota és a mi szép, régi házunk határolta főtér vagy faluközpont részeként. Manapság itt sajnos csak egy focipálya van (ezt láttam a tó helyén, amikor utoljára ott jártam), és ezt mutatja a Google-utcakép is az *1.1-1. képen*.

*1.1-1. kép Hajós község központja a valaha volt szép kis tó körül
(Forrás: Google-utcakép)*

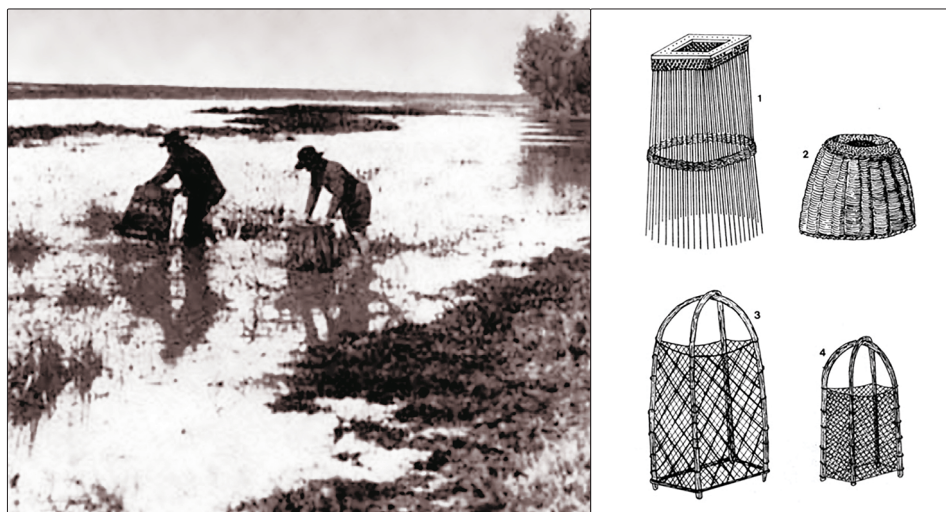
Pedig itt igazi vadvízország terült el, és a fenti focipálya helyén lévő szép kis tavat egy patakocska, helyesebben csatorna táplálta, ahogyan ez látszik az alábbi térképen (1.1-2. kép), egy, a főút alatti áteresen keresztül. A csatorna közvetlenül a kertünk végében folyt, és oda eresztettük ki a kacsákat, libákat éppen úgy, ahogyan ez Fekete István *Kele* című regényében szerepel, ami gyermekkorom legkedvesebb olvasmánya lett (és ma is az), talán éppen ezért is. Ez a csatorna avagy patak fontos szerepet töltött be gyermekkoromban, beleértve az ételmezésemet. Reggelijeim ugyanis azzal kezdődtek (már akkor is kora hajnali kelő voltam, és az is maradtam egész életemben), hogy elmentem horgászni (vagy más módon rabsickodni). Leggyakrabban leszaladtam a kert végébe pecázni, vagy kissé feljebb mentem a térképen is látszó, ma is erdős részbe, mert ott általában jobb volt a kapás. És most jön a lényeg: maximum fél óra múlva meg is volt a bőséges reggelire való hal, többféle keszeg, sügér és törpeharcsa. Horgásztudományom igen egyszerű volt: egy szép, hosszú, egyenes vessző, valamiféle erős zsineg (selyemzsineg volt akkor a legjobb, lévén a nejlont tán akkor találták ki, de nekem eleinte nem volt). Kellott még egy kifúrt parafa dugó, rajta keresztültölt lúdtoll, valamiféle nehezék (ólomdarab, légpuskátöltény), és az egyetlen bolti cucc, a horog, bár ez is helyettesíthető volt elgömbített gombostűvel, ha nagy volt a szükség (csak gyors cselekvést igényelt, hogy le ne essen a horogról a hal). Ezt követően általában még ott a helyszínen raktam egy kis tüzet, és nyárson megsütöttem a reggelimet. Ez nagyon fontos szerepet töltött be a táplálkozásomban, mert csak pár évvel vagyunk a második világháború után (mondjuk, 1948 környékén), és húst csupán vasárnap láttunk még itt vidéken is (Budapesten akkor sem).

1.1-2. kép *Nem kellett messze menni a házunktól a reggeli sült hal érdekében*

(Forrás: Google-térkép)

Oroszi Árpi telekszomszédgyerekkel (a későbbi polgármestert is így hívták, tán éppen ő lett az), jó barátommal úgy tettük hatékonyabbá a dolgot időnként, hogy fogtunk két nagy kosarat, emlékeim szerint ovális alakút, majd egymással szemben meghajtottuk a csatornát. Egy mai hidrobiológus vagy főképp halbiológus odalenne a látványtól, mert a kosár olyan halakkal és vízi élőlényekkel telt meg, amelyek ma már nem is léteznek vagy nagyon ritkák. Csak kettőt említek, a réti csíkot és az édesvízi rákot: mindkettő került a kosárba, és általában el is engedték őket, mert nagyobb halakat szedtünk csak össze; jellemzően compót, keszeget és törpeharcsát. Annyit azért még meg kell jegyezniem – leginkább édesapám, Jolánkai Gyula szigorú elveit bemutatandó –, hogy e rabszolgaműveletektől el voltam tiltva, apám vett is nekem horgászengedélyt, amit igen megcsodáltak falubéli barátaim, mert ilyet még nem láttak. A komolyabb orvhalászat azonban nem itt zajlott, hanem a falut körülvevő mocsarakban. Ennek a műveletnek a lényege a „tapogató” használata. Esetünkben ez egy lyukas fenékű fonott kosár volt, és az ember gyereke lassan haladt előre a neki derékig érő mocsárban, ahol időnként hirtelen leborított a kosarat a fenékre, majd belekotort kézzel, és már húzta is ki a halat. Emlékszem, különösen könnyű volt halat fogni olyan helyeken, ahol a fenéken lévő iszapban ott maradt korábbi mászkálásunk lábnyoma, mert a hal oda bújott be. A világhálón meglepően sok kép mutatja a tapogatózást és eszközeit, többek között az itt látható is.

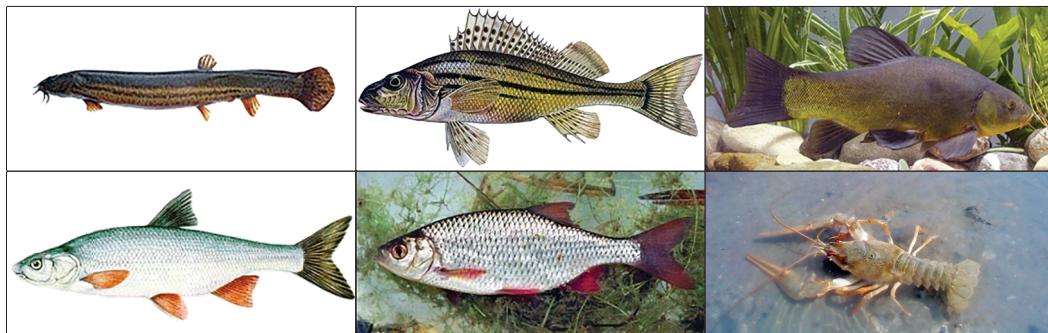

1.1-3. kép *Tapogatózás és tapogatók*

(Forrás: www.tankonyvtar.hu)

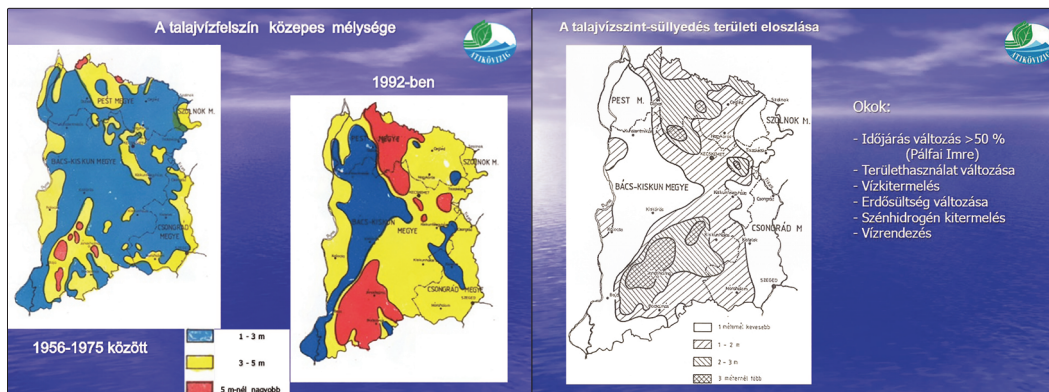
A kivert fenekű fáskosár ugyan nem szerepel a képek között, de nagyon hasonlít a második számú eszközhöz a jobb oldali ábrán. Megismétlem, olyan tapogatózásra nem emlékszem, hogy ne fogtunk volna halat. Fontos: egyáltalán nincs olyan emlékem, hogy bármely eszközzel ne fogtunk volna halat fél órán belül, és csak az idő tájt hagytam abba a horgászatot, amikor négy-öt keszegért már órákat kellett ülni a vízparton vagy a csónakban. Halat nemcsak nyáron sütöttünk, hanem főztünk halászelevet is. Ehhez rendes kis kemence jellegű főzőhelyet alakítottunk ki a töltésoldal agyagos rézsűjében, és vittünk magunkkal piros láboscát meg egyéb hozzávalót (sót, hagymát, paprikát). Jó harminc-negyven évvel később gyermekeimmel lebringáztam a Dunavölgyi-főcsatorna mentén, de hiába vittünk kis piros lábost és megfelelő pecafelszerelést (váltottam hozzá engedélyt is), néhány apró halacskát fogtunk mindösszesen, amiből sem sütni, sem főzni nem lehetett semmit. Ha jól emlékszem, apró sügérfélék, durbincsek voltak (lásd az 1.1-4. képen), és már azért is jó, hogy visszadobáltuk őket, mert ma már ők is veszélyeztetett, eltűnőben lévő halacskák. Így azután gyermekeim nagy öröme a legközelebbi falu csárdájában ettünk valami jót a saját főztünk helyett. Nézzünk meg néhány olyan halacskát és vízi lényt, amit akkortájt kisgyerekként sokat fogtunk, és ma többségük eltűnt vagy nagyon megfogyatkozott! Az édesvízi rákról külön meg kell emlékezni, mert az olyasmit a magyar parasztember akkortájt nem ette (nem tudni, most enné-e, ha lenne, és nem volna szigorúan védett). Pedig nagyobb mennyiség beszerzéséért nem is kellett sokat fáradni, pusztán követni kellett a hivatásos halászokat, akik nagy hálókcal időnként meghúzták a Dunavölgyi-főcsatornát, ami falucskánk határában folyt, és

közben a partra dobálták a hálóba került rengeteg rákot. A házukban nagy rákevé-szeti tort ült időnként a falusi értelmiség, amihez mi, gyerekek szállítottuk vödör-számra a rákot, ha halászok jártak a környéken.

1.1-4. kép Egy napi fogásnaplóm képei lehetnek volna 1950 körül a Hajós község közeli mocsarakban, csatornában. Balról jobbra és felülről lefelé: réti csík, durbincs, compó, paduc, vörösszárnyú keszeg, édesvízi rák

No de térjünk vissza egy kicsit a kérdés vízszakmai részére! Vajon miért lett sivata-gos, száraz focipálya gyermekkorom tavacskája helyén, miért tűntek el a falut övező mocsarak, és általában miért száradtak ki a híres szikes tavak az egész Duna–Tisza közén? Az alábbi ábrák mutatják a vízszintsüllyedés változásait:

1.1-1. ábra Sokméteres vízszintcsökkenés a Duna–Tisza közén

(Forrás: Lábdy Jenő ATIKÖVIZIG-előadásából)

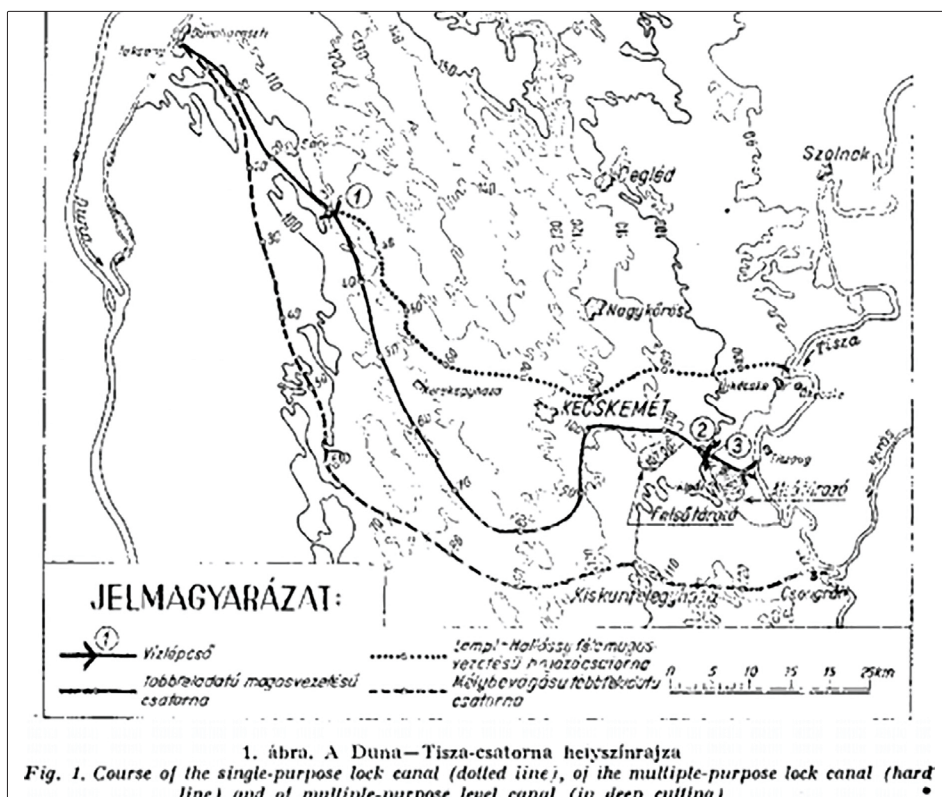
Az öt métert meghaladó csökkenés nyilvánvaló, és az is, hogy pont Hajós község térsége esik a legnagyobb süllyedés területére. Amennyire tudom, máig folyik a vita ebben az ügyben, és nincs is megegyezés abban, melyik kiváltó ok mekkora szerepet játszott. A jobb oldali dia ezeket a főbb okokat is felsorolja. Az is látható Pálfay Imre kolléga előadásának ábráin, hogy az időjárás-változást okolják. Bizonyosan nagy szerepe volt magának a Dunavölgyi-főcsatornának, amit a nép éppen ezért „átokcsatornának” is hívott, és sokat vitatták a futóhomok-megkötő erdősítés evapotranspirációjának vízelvonó szerepét. Én magam annyit tennék hozzá, hogy bizonyosan jelentős szerepet játszott a vízszintcsökkenésben az egyre növekvő vízkivétel a felszín alatti vizekből, és főként ennek nem regisztrált, ismeretlen, illegális része (ahogyan az ábra is jelzi a fontosságát). Mert manapság sikeres üdülöhelyet akkor lehet üzemeltetni, ha rendes uszoda is tartozik a szálláshelyhez. Ilyet mutat be saját felvételem (1.1-5. kép). Nem nevezem meg sem a helyet, sem a „tanyát”, mert nem akarok ártani nekik (meg is ígértem annak idején, miután kinevettem a kedves tulajt, amikor azt magyarázta nekem, hogy a nap melegének köszönhetően igazi „termálvizes” úszómedencéjük van).

Csak abban a körzetben, ahol ezt az egyébként remek nyaralóhelyet találtuk, volt még vagy tíz, teljesen hasonló, ugyanilyen szép úszómedencékkel. Ugyancsak a helyzet aggasztó voltára utal egy szintén személyes tapasztalatom. Úgy tíz–tizenöt éve tanyát kerestem egyfajta nosztalgikus befektetésként, ugyanakkor végső otthonként a Kiskunságban. Ahány ilyen tanyát megnéztem, mindnek volt bűvárszivattyúval ellátott saját kútja, ami akármilyen mélyről felhozta a vizet (mert akkor már nagyon mélyen volt csak talajvíz), és mindegyikhez tartozott több fóliasátras öntözött ágyás, valamint akár többhektárnyi, szintén öntözhető egyéb vetemény. Az ember szíve örül, ha a szorgalmas gazdákat látja, és vérzik, ha tudja, hogy az eredmény a talajvízszint drasztikus süllyedése és a természetvédelmi oltalom alatt álló tavak, mocsarak eltűnése – azok ritka, máshol tán nem is létező élővilágával együtt.

Mivel azonban ez egy optimista könyv, lássuk, hol a megoldás, és hogy mi lehet ez. Egyáltalán van-e megoldás éghajlatváltozás sújtotta korunkban? A jó hírem, hogy van, a rossz hírem, hogy nagyon drága. Amíg ugyanis itt folyik Európa legnagyobb folyója „a kertünk alatt”, és amíg nincs rendesen szabályozva, hogy annak (és mellékfolyóinak) vizéből melyik ország mennyit, mikor és hogyan használhat fel, addig okos tározással és átvezetéssel annyi vizünk lesz és ott, ahol csak szeretnénk, ha lesz hozzá akarat és pénz. Nem ártana egyébként sietnünk, mert ez a nagyon gondos és szigorú szabályozás bármelyik nap életbe léphet, Brüsszel ugyanis már tudja, hogy baj van (végül azért a politikus-döntéshozó vízfej is megtudja a bajokat, ha későn is). A megoldás jelentős részét még jó időben (1953-ban) leköszölte édesapám, Jolánkai Gyula, és ennek bizonyosságául álljon itt két ábra az említett műből.

1.1-5. kép Termálvizes úszómedence egy szálláshelyen valahol a Kiskunságban¹

1.1-2. ábra A Duna–Tisza-csatorna tervezett helyszínrajza (Jolánkai Gyula, 1953 nyomán)

¹ Kötetünkben a szerző saját képtárából felhasznált fotók, ábrák esetében nem tüntetjük fel külön a forrást – a szerk.